

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Maria Szczepaniec

w sprawie ze skargi J. C.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie
o sygn. V ACa 268/21,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 12 czerwca 2025 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. V ACa 268/21 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie terminu posiedzenia niejawnego w sprawie o sygn. V ACa 268/21, w terminie pięciu miesięcy od daty zwrotu akt;**
- 3. przyznaje J. C. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) złotych za okres od 3 sierpnia 2020 r. do 12 czerwca 2025 r.;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 5. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz J. C. kwotę 200 (dwieście) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi;**
- 6. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz J. C. kwotę 240 (dwieście czterdzieści)**

złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Paweł Czubik Grzegorz Pastuszko Maria Szczepaniec

UZASADNIENIE

Dnia 11 marca 2025 r. (data nadania listu poleconego) J. C. (dalej: „skarżąca”) reprezentowana przez pełnomocnika, za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Katowicach, wniosła do Sądu Najwyższego skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie V ACa 268/21 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach. Pismem z 15 kwietnia 2025 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Katowicach przedstawił ww. skargę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W przedmiotowej skardze skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie, że w zaskarżonej sprawie nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. wydanie zaleceń Sądowi rozpoznającemu sprawę do podjęcia w wyznaczonym terminie czynności obejmujących rozpoznanie apelacji wniesionej przez pozwanego;
3. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 20 000 zł;
4. zwrot skarżącej kosztów niniejszego postępowania.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że do wniesienia przedmiotowej skargi skłonił ją fakt, że Sąd Apelacyjny mimo upływu niemal czterech lat od daty wpływu apelacji nie rozpoznał jej. Skarżąca podała, że apelacja od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 17 marca 2021 r. wpłynęła 21 maja 2021 r. do Sądu Okręgowego w Gliwicach. Skarżąca 14 czerwca 2021 r., wobec wpływu apelacji pozwanego i przekonania, że pozwany działa w celu przewleknięcia postępowania i maksymalnego odsunięcia w czasie obowiązku rozliczenia się

z pozwaną zgodnie z ww. wyrokiem, złożyła wniosek o zabezpieczenie jej roszczenia, który Sąd Apelacyjny 9 lipca 2021 r. oddalił. Skarżąca podkreśla przy tym, że od tamtej pory nie zostały podjęte przez Sąd dalsze czynności zmierzające do rozpoznania apelacji, w konsekwencji od daty wpływu apelacji upłynęły niemal cztery lata, a jej odpis nie został nawet formalnie doręczony powódce, nie podjęto żadnych czynności mających na celu rozpoznanie apelacji. W ocenie skarżącej taka postawa Sądu skutkuje naruszeniem jej prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki. Sygnalizuje przy tym, że z czasem rośnie ryzyko ukrycia lub roztrwonienia majątku przez pozwanego, a w konsekwencji – ryzyko bezskutecznej egzekucji. Postuluje również, żeby Sąd rozpoznający sprawę podjął czynności mające na celu rozpoznanie apelacji.

Skarżąca wniosła o przyznanie kwoty 20 000 zł jako adekwatnej do wagi niniejszego postępowania, wartości przedmiotu sporu i ryzyka egzekucji ponoszonego przez powódkę.

W piśmie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 maja 2025 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) stanowiącym odpowiedź na skargę wniesiono o jej oddalenie.

Zajmując stanowisko, na wstępie przedstawiono przebieg postępowania w sprawie. W tym zakresie wskazano, że sprawa zawisła na skutek wniesienia pozwu 28 grudnia 2020 r. do Sądu Okręgowego w Gliwicach, który wydał wyrok 17 marca 2021 r. Wpływ apelacji do Sądu Apelacyjnego w Katowicach odnotowano 21 czerwca 2021 r. Następnie Sąd Apelacyjny podejmował w sprawie czynności mające na celu nadanie biegu apelacji, rozpoznawał wniosek powódki o udzielenie zabezpieczenia (postanowienie z 10 sierpnia 2021) oraz wniosek pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych (postanowienie z 28 listopada 2023 r.). Obecnie sprawa oczekuje na wyznaczenie posiedzenia według kolejności rozpoznawania spraw.

Dalej podkreślono, że od dnia wniesienia pozwu nie upłynął jeszcze okres pięciu lat. Tym samym trudno uznać, że w świetle postanowień Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284

ze zm., dalej: „Konwencja”) i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”) postępowanie toczy się przewlekłe.

Zwrócono także uwagę, że każda sprawa co do zasady podlega rozpoznaniu według kolejności wpływu, do czego zobowiązuje § 79 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 867 z późn. zm.) i podkreślono zarazem, że rozpoznawana sprawa nie należy do kategorii spraw rozpoznawanych poza kolejnością.

W końcu przedstawiono sytuację związaną z kształtowaniem się wpływu spraw do wydziału, wskazując, że „Wpływ spraw do V Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w Katowicach wzrósł w sposób znaczący. Dla porównania wskazać należy, że w roku 2022 r. wpłynęło łącznie 2757 spraw, w tym 1522 sprawy apelacyjne, a do załatwienia pozostało 1919 spraw apelacyjnych. W roku 2023 wpłynęło łącznie już 3665 spraw, w tym 1889 spraw apelacyjnych, a do załatwienia pozostało 2753 spraw apelacyjnych”. To stanowi, że „wzrost wpływu spraw i narastająca zaległość spowodowały, że sędziowie nie są w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości. Wpływ spraw jest trudny do przewidzenia, a w sposób istotny zwiększył się on po przerwie w prowadzeniu rozpraw w związku ze stanem epidemii. Obsada kadrowa Wydziału nie jest wystarczająca, co uniemożliwia sprawne rozpoznawanie spraw”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) nie określa wprost granic temporalnych, w ramach, których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy,

nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy: uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi; charakter sprawy; stopień faktycznej i prawnej zawłości sprawy; znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego; zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W ustawie o skardze na przewlekłość nie sprecyzowano, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W judykaturze przyjmuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można mówić z reguły w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16; 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; 19 października 2017 r., III SPP 42/17; 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; 3 grudnia 2019 r., I NSP 160/19; 28 września 2021 r., I NSP 145/21).

Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym w Konwencji. Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość stanowiło zresztą efekt stosowania Konwencji i wielokrotnego stwierdzenia przez Trybunał naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Sąd Najwyższy ustalił, że na dzień rozpatrywania przezeń skargi postępowanie przed Sądem Apelacyjnym trwa od 18 czerwca 2021 r., tj. bez pięciu dni cztery lata. W tym czasie Sąd Apelacyjny w 2021 r. zarejestrował sprawę w repertorium ACa, wyznaczył sędziego sprawozdawcę, wezwał pozwanego do uzupełnienia braków formalnych apelacji poprzez jej podpisanie – co nastąpiło

15 lipca 2021 r., rozpoznał i oddalił dwa kolejne wnioski powódki o udzielenie zabezpieczenia – postanowieniami z 9 lipca 2021 r. i z 10 sierpnia 2021 r., wydał postanowienie z 21 lipca 2021 r. zarządzające dochodzenie służące ustaleniu rzeczywistego stanu majątkowego pozwanego i jego zobowiązań. W dniu 26 września 2021 r. Sąd Apelacyjny powziął wiedzę, że pozwany zamieszkuje w Australii. Postanowieniem z 28 listopada 2023 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych, doręczając jego odpis na adres w kraju. Dopiero 18 marca 2025 r. wydano zarządzenie o doręczeniu za pośrednictwem Konsula RP w Australii pozwanemu odpisu postanowienia z 28 listopada 2023 r. wraz ze stosownymi pouczeniami na adres zamieszkania w Australii.

Jednocześnie Sąd Najwyższy ocenił, że charakter, stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy, a także zachowanie się stron w sprawie, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania, nie miało wpływu na powyższe, czego także nie wykazał Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach. W związku z powyższym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelevantne pozostają argumenty Sądu Apelacyjnego dotyczące wpływu spraw do wydziału, obsady kadrowej sędziów w wydziale, przerwy w prowadzeniu rozpraw w związku ze stanem epidemii, a także rozpoznania spraw według kolejności wpływu. Zgodnie z przywołanym już art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, bierze się pod uwagę indywidualne okoliczności sprawy. Nie ma tu zatem miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (zob. wyroki Trybunału: w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r.,

skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Fakt, iż Prezes Sądu nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziału, naturalnie przekłada się na brak winy po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. Powyższe nie zwalnia jednak państwa z odpowiedzialności z tego tytułu. Jak bowiem stwierdził Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 października 2006 r., S 3/06: „prawo do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd bez nieuzasadnionej zwłoki stanowi istotny element konstytucyjnego prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Adresatem konstytucyjnego nakazu rozpatrzenia sprawy w rozsądnym czasie są przede wszystkim same sądy. Należy jednak uwzględnić całokształt sytuacji faktycznej i wskazać, że konieczną gwarancją materialną prawa do rozstrzygnięcia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki są odpowiednie warunki organizacyjne umożliwiające sądom »terminową« realizację ich zadań. Dotyczy to w szczególności obsady kadrowej, zarówno jeśli chodzi o liczbę sędziów, jak i personel pomocniczy. Powinność zapewnienia odpowiednich warunków spoczywa w pierwszej kolejności na ustawodawcy oraz na organach władzy wykonawczej, szczególnie na Ministrze Sprawiedliwości”.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącej, na jej żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2000-20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, że strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić

naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość). Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18).

W przedmiotowej sprawie skarżąca wniosła o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 20 000 zł.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość wysokość sumy pieniężnej, o której mowa we wskazanym przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej wartości minimalnej na poziomie 2000 zł.

Należy podkreślić, że od dnia wpływu apelacji skarżącej do Sądu Apelacyjnego w Katowicach 18 czerwca 2021 r., do dnia rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi, tj. 12 czerwca 2025 r. upłynęło bez 5 dni 4 lata. Jednocześnie wypada zauważyć, że postępowanie sądowe zostało zainicjowane wniesieniem przez powódkę do Sądu Rejonowego w Gliwicach 3 sierpnia 2020 r. powództwa o zapłatę. Oznacza to, iż łączna długość postępowania sądowego wynosi ponad 4 lata.

Biorąc pod uwagę powyższe, a także sposób uzasadnienia skargi przez skarżącą, Sąd Najwyższy uznaje, że odpowiednia jest kwota 2000 zł za okres od 3 sierpnia 2020 r. do 12 czerwca 2025 r. Tym samym w pozostałym zakresie żądanie skargi oddala.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, wniosek powódki i zarazem brak wyznaczenia terminu rozpoznania sprawy, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie terminu posiedzenia w sprawie V ACa 268/21 w terminie pięciu miesięcy od dnia zwrotu akt sprawy.

Odnosząc się do wniosku skarżącej o zwrot kosztów postępowania Sąd Najwyższy, na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, nakazał zwrócić skarżącej opłatę od skargi w wysokości 200 zł.

W odniesieniu do kosztów zastępstwa procesowego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 98 § 1 i 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze

na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964) orzekł jak w sentencji.

Paweł Czubik Grzegorz Pastuszko Maria Szczepaniec

[D.Z.]

[a.ł.]